

KARTY PRACY

ĆWICZENIA dla dzieci z SLI

Workbook
nauczyciela

FORUM

Spis treści

Wstęp	5
Najczęstsze symptomy SLI	6
Wybrane zasady pracy z dzieckiem	7
Jak wspierać rozwój dziecka?	9
Rozwiązania	11
Wiewiórka	12
Wrona	17
Suseł	22
Bóbr	28
Wyspa	34

Wstęp

SLI, czyli specyficzne zaburzenie językowe, to skrót od angielskiego terminu *specific language impairment*. Jak dowodzą dotychczasowe badania naukowe, SLI jest trudnością w opanowaniu języka ojczystego – jego słownictwa, gramatyki oraz dyskursu (dłuższych wypowiedzi), tak w aspekcie biernym (rozumienie), jak i czynnym (wypowiadanie się).

SLI (specyficzne zaburzenia językowe) definiowane są jako zaburzenia mowy niewywołane przyczynami anatomicznymi, medycznymi bądź upośledzeniem umysłowym, są to zatem trudności w używaniu języka wywołane pozamedycznymi, nierozpoznanymi przyczynami¹.

Według wieloletnich badań SLI występuje u 7% dzieci. Specjaliści szacują, iż w Polsce żyje ok. 300 000 dzieci z SLI w wieku 4–14 lat. Należy więc stwierdzić, iż jest to jedno z ważniejszych specyficznych zaburzeń wymienianych często obok dysleksji, dysgrafii, dysortografii oraz dyskalkulii. Zatem SLI ma kluczowe znaczenie w procesie uczenia się.

Coraz częściej można spotkać dzieci mające problemy z mówieniem, artykułowaniem dźwięków, stosowaniem prawidłowych konstrukcji gramatycznych, budowaniem złożonych wypowiedzi, a także ze zrozumieniem wypowiedzi innych ludzi. Najczęściej ich słownictwo bierne i czynne jest ubogie, nie potrafią stosować struktur języka, mają słabą pamięć fonologiczną. A przy tym ich pozawerbalna inteligencja jest w normie, mają normalny słuch, ich aparat fonacyjny (przede wszystkim krtąń i struny głosowe) oraz artykulacyjny (język, języczek, podniebienie twarde i miękkie, wargi) jest zbudowany prawidłowo, nie wykazują też cech zaburzeń umysłowych ani społecznych, np. autyzmu².

SLI występuje wówczas, gdy dzieci mają odpowiednie warunki do przyswojenia języka, prawidłowe funkcje poznawcze i intelektualne, właściwe umiejętności społeczne i słuch, a jednak nie rozwijają się językowo zgodnie z normą przewidzianą dla ich wieku.

Ponadto dosyć często można zaobserwować także współwystępujące trudności edukacyjne, społeczne czy zawodowe.

Przyczyny SLI są złożone, gdyż występujący u dzieci znaczący deficyt językowy nie jest spowodowany:

- nieodpowiednią do wieku sprawnością narządów artykulacyjnych, takich jak np. język, podniebienie czy wargi,
- zaburzeniami słuchu,
- chorobami ośrodkowego układu nerwowego,
- zaburzeniami emocjonalnymi,
- zaniedbaniami środowiskowymi³.

¹ <http://www.iuwmw.pl/specyficzne-zaburzenia-jezykowe.html>

² <http://www.iuwmw.pl/specyficzne-zaburzenia-jezykowe.html>

³ E. Czaplewska, M. Kochańska, A. Maryniak, E. Haman, M. Smoczyńska, *SLI – specyficzne zaburzenie językowe. Podstawowe informacje dla rodziców i nauczycieli*, IBE, Warszawa 2014, s. 4.

Choć trudno jest w tej chwili jednoznacznie określić przyczynę specyficznego zaburzenia językowego, uważa się, że jest ono związane z nietypowym funkcjonowaniem ośrodkowego układu nerwowego, które uniemożliwia szybkie przetwarzanie danych językowych⁴. Zapewne istnieje kilka jednoczesnych czynników powodujących to zaburzenie.

Najczęstsze symptomy SLI

Dzieci ze specyficznym zaburzeniem językowym stanowią grupę różnorodną pod względem rodzaju i nasilenia objawów zaburzeń.

W wieku przedszkolnym niektóre z nich:

- porozumiewają się głównie za pomocą gestów i onomatopei (wyrazów dźwiękonaśladowczych),
- używają słów o specyficznym brzmieniu,
- formułują trzywyrazowe lub czterowyrazowe zdania, ale są one wadliwie skonstruowane i zawierają dużo błędów gramatycznych⁵.

Wśród starszych dzieci ze SLI w wieku szkolnym można zaobserwować:

- zaburzenia dotyczące artykulacji (wymowa),
- problemy ze składnią (konstruowanie zdań),
- problemy z użyciem odpowiednio odmienionych form wyrazów w wypowiedziach (odmiana wyrazów),
- mowę poprawną pod względem gramatycznym, choć dzieci używają raczej prostego języka, natomiast wykazują szczególne trudności w rozumieniu dłuższych, bardziej skomplikowanych zdań,
- trudności z doбором właściwych słów, czyli semantyka (znaczenie słów i zdań).

Dzieci ze SLI mogą mieć problemy w każdym aspekcie komunikacji językowej: doborze słów, rozumieniu i tworzeniu zdań, poprawnej wymowie, odróżnianiu wyrazów podobnie brzmiących, układaniu opowiadań czy stosowaniu odpowiednich form w różnych sytuacjach społecznych⁶. Natężenie trudności w każdym z tych obszarów może być bardzo różne.

Diagnozę SLI stawia się, gdy dziecko ukończy 4 lata. Wcześniej jednak, pomiędzy 3 a 4 rokiem życia, mówi się o ryzyku wystąpienia SLI. Należy więc pamiętać o tym, że dziecko z opóźnionym rozwojem mowy wymaga wczesnej interwencji, bowiem jego szanse na samoistny późny rozkwit mowy maleją wraz z wiekiem.

Im dziecko jest starsze, tym poważniejsze są trudności w opanowaniu systemu językowego, zwłaszcza w rozumieniu wypowiedzi innych osób i czytanych tekstów oraz

⁴ Tamże, s. 8.

⁵ Tamże.

⁶ Tamże.

w efektywnym komunikowaniu się, tak ustnym, jak i pisemnym. W następstwie mogą one prowadzić do problemów w nauce oraz funkcjonowaniu społecznym. Ważna jest zatem wczesna specjalistyczna pomoc.

Wybrane zasady pracy z dzieckiem

Przezwyciężenie problemów ze SLI dokonuje się na różne sposoby, w zależności od ich charakteru i przyczyn. Zwłaszcza w szkole podstawowej nauczyciel powinien starać się zrozumieć dziecko ze specyficznym zaburzeniem językowym.

Wskazówki dla nauczycieli w pracy z uczniami ze SLI⁷:

1. Poznaj zainteresowania dziecka, jego zdolności, możliwości. Dzieci ze SLI miewają nietypowe pasje, mogą mieć pogłębioną wiedzę na wybrane tematy (niekoniecznie objęte programem nauczania). Czasem mają też duże zdolności plastyczne, muzyczne, konstrukcyjne bądź matematyczne. Warto poświęcić swoją uwagę i pomóc dziecku w rozpoznaniu jego zdolności, umożliwieniu mu ich rozwijania i wykorzystywania, zaprezentowania w różnych sytuacjach.
2. Umożliwiał dziecku dochodzenie do właściwych rozwiązań własnymi sposobami. Dzieci z zaburzeniami językowymi rozwijają niekiedy nietypowe formy rozumowania. Ważne jest, aby potrafiły je skutecznie stosować.
3. Wykorzystuj w przekazie informacji wszelkie pozawerbalne pomoce: ilustracje, wykresy, filmy, animacje, eksperymenty itp. Lepiej poznając dziecko, będziesz wiedzieć, jak najskuteczniej przekazać mu wiedzę.
4. Zwracaj uwagę na to, czy uczeń dobrze rozumie pytanie, polecenie, treść zadania. Często błędna odpowiedź lub niewłaściwe wykonanie ćwiczenia nie wynika z braku wiedzy czy umiejętności, lecz z tego, że dziecko nie rozumie, czego się od niego wymaga. Czasem proste przeformułowanie pytania pozwala dziecku na udzielenie poprawnej odpowiedzi.
5. Udzielaj pomocy w zrozumieniu przekazu werbalnego (wskazywanie dziecku kluczowych punktów w treści zadania, objaśnianie szczególnie złożonych lub niejednoznacznych sformułowań).
6. Uwzględniaj w procesie wystawiania oceny obiektywne uwarunkowania (pojawiające się w wypowiedzi dziecka błędy stylistyczne, gramatyczne, nieadekwatne użycie wyrazów) i w miarę możliwości nie obniżaj ocen z tego powodu.
7. Skonsultuj swoje spostrzeżenia z innymi nauczycielami. Zasięgnij porady logopedy i psychologa szkolnego.
8. Przeprowadź rozmowę z rodzicami. Warto dowiedzieć się, jak rozwijała się mowa dziecka i czy korzysta ono z opieki specjalistycznej.
9. Uważnie obserwuj dziecko, próbuj rozpoznać jego mocne strony i potem je wzmacniaj.
10. Stwórz sprzyjające środowisko lekcyjne dostosowane do potrzeb dzieci z zaburzeniami języka i komunikacji:

⁷ Tamże, s. 13–14.